

કુટુંબ પેન્શન અંગેની જાણકારી

મનહરલાલ મકવાણા

ઉપપ્રમુખ, વડોદરા શહેર નિ. ક. મંડળ,
ક્લાદર્શન, વડોદરા.

કાંતિલાલ એમ. પટેલ

પૂ. પ્રમુખ, વડોદરા શહેર નિ. ક. મંડળ,
ક્લાદર્શન, વડોદરા.

આપના અવસાન પામેલા સ્વજનની ખોટ ક્યારેય પુરી શકાય નહીં. પરંતુ અવસાન પામેલ કર્મચારીના કુટુંબને રાહત મળી રહે તે માટે સરકારશ્રીએ કુટુંબ પેન્શનની યોજના દાખલ કરેલ છે. કુટુંબ પેન્શન મેળવવા પાત્ર વ્યક્તિએ કુટુંબ પેન્શન મેળવવા માટે નીચે મુજબ કાર્યવાહી કરવાની રહે છે.

૧. પેન્શનરનાં અવસાનની જાણ તિજોરીમા કરવી.
૨. પેન્શનનાં અવસાનનો દાખલો સાથે રાખવો.
૩. કુટુંબ પેન્શન મેળવવા માટે હયાતી ખાત્રી માટે તિજોરીમાં રૂબરૂ હાજર રહેવાનું રહેશે.
૪. તિજોરી અધિકારી સમક્ષ હાજર થતી વખતે પોતાના ફોટા અને નિયત ફોર્મમાં વિગતો ભરી અન્ય આધારો સહ રજૂ કરવાનું રહેશે. મુળ પેન્શનરે ભરેલ નોમીનેશન પણ રજૂ કરવાનું રહેશે.
૫. જો પેન્શનર નાદુરસ્ત કે શારિરીક અપંગ હોયત તો તિજોરી અધિકારીને જાણ કરશો તો પ્રતિનિધી મોકલી સહાય કરશે.
૬. પેન્શનર અને કુટુંબ પેન્શનરના નામે હવે બેંકમાં સંચુકત બચતખાતું ખોલાવી શકાય છે. અને પેન્શનરના અવસાન બાદ મરણનો દાખલો રજૂ કરી મરણ પામનાર વ્યક્તિનું નામ રદ કરાવી તે જ એકાઉન્ટ નંબર તિજોરીમાં રજૂ કરવાનો રહેશે.
૭. મૂળ પેન્શનરનું અવસાન થાય ત્યારે બાકીના નાણાં મેળવવા માટે નિયત નમૂનામાં નોમીનેશન ભરી તિજોરી કચેરીમાં બે નકલ આપી એક નકલ ફાઇલે રાખવી કે જેથી કુટુંબ પેન્શનરનાં અવસાન બાદ વારસદારને વારસાઈની જરૂરીયાત રહે નહીં.
૮. મૂળ પેન્શનનેના અવસાન પ્રસંગે તેઓના મૃત્યુ બાદ અંત્યેષ્ઠીના નાણાં મેળવવા માટે નિયત ફોર્મ ભરી તિજોરીમાં રજૂ કરવું. અંત્યેષ્ઠી માટે ૧(એક) માસનું પેન્શન તથા મળવાપાત્ર મોંઘવારી મળે છે. કુટુંબ પેન્શનરના અવસાન પ્રસંગે અંત્યેષ્ઠીની રકમ મળવાપાત્ર નથી.
૯. દર વર્ષે માટે મે, જુન, જુલાઈ દરમ્યાન હયાતીની ખાતરી માટે બેંકમાં રૂબરૂ હાજર થઈ અથવા તો પોષ્ટ મારફતે અથવા નિયત થયા મુજબ હયાતીની ખાતરી કરાવવાની રહેશે. વિદેશમાં વસતાં પેન્શનર/કુટુંબ પેન્શનર નોટરી પાસે હાજર થઈ હયાતીનું પ્રમાણપત્ર બેંક/તિજોરીમાં રજૂ કરવાનું રહેશે.

૧૦. પેન્શનર/કુટુંબ પેન્શનરના અવસાન પ્રસંગે બાકીના નાણાં મેળવવા માટે નિયત નમૂનામાં ફોર્મ ભરી, તિજોરી કચેરીમાં નકલ આપી એક નકલ ફાઇલે રાખવી.

કુટુંબ પેન્શન યોજના એટલે શું ?

૧. ચાલુ નોકરીમાં કે નિવૃત્તિ બાદ અવસાન પામેલ કર્મચારીના કુટુંબને આપવામાં આવતાં

પેન્શનરને કુટુંબ પેન્શન કહેવામાં આવે છે.

કુટુંબ પેન્શનનો અમલ :-

૨. કુટુંબ પેન્શન યોજના ૧૯૭૨ નો અમલ તા. ૦૧-૦૬-૧૯૭૧ થી કરવામાં આવેલ છે. નાણાં વિભાગના તા. ૩૧-૦૭-૧૯૮૭ના ઠરાવથી પાંચ વર્ષથી ઓછી નોકરી કરી હોય અને ચાલુ નોકરીએ અવસાન પામે તે કર્મચારીના કુટુંબને પણ કુટુંબ પેન્શન મળવા પાત્ર છે.

કુટુંબ પેન્શન માટે કર્મચારીએ શું કરવું ?

૩. આ યોજના હેઠળ સમાવિષ્ટ થતાં તમામ કર્મચારીઓએ પોતાની નોકરી દરમ્યાન કુટુંબના સભ્યોની વિગત નિયત નમૂનામાં કચેરીના વડાને આપવાની રહે છે જેથી સેવાપોથીમાં તેની નોંધ કરી શકાય. જ્યારે આ વિગતમાં કંઈ ફેરફાર થાય ત્યારે પણ તેની જાણ કરવાની રહે છે. સેવાપોથી રાખનાર કચેરીના વડાએ આ વિગતની નોંધ સેવાપોથીમાં કરવાની છે.

કુટુંબમાં કોનો સમાવેશ થઈ શકે ?

૪. કુટુંબ એટલે કર્મચારી સાથે રહેતા પત્ની અગર પતિ અને તેની સાથે રહેતાં સર્વદા તેના ઉપર આધારિત ઔરસ કે સાવકા બાળકો ઉપરાંત તેના માતા પીતા બહેનો, સગીર ભાઈઓ કે જેઓ સર્વદા આધારિત હોય તેમનો સમાવેશ થાય છે. ઉપરાંત એક કરતાં કાયદેસર રીતે બે પત્ની ધરાવતા પેન્શનરના અવસાન બાદ બીજી પત્નીને પણ સરખા ભાગે પેન્શન મળવા પાત્ર થાય છે. જો અંગત કાયદાનુંસાર દત્તક બાળક ગ્રહણ કાયદેસર ગણાતું હોય તો દત્તક લિધેલ બાળકો ઔરસના બાળકો ગણાશે. ઔરસ કે સાવકા બાળકો માતા-પિતા, બહેનો, સગીર ભાઈઓ જેઓ કર્મચારીની સાથે રહેતાં હોય અને તેઓની બધા જ સ્ત્રોતોમાંથી માસિક આવક મર્યાદા નીચે દર્શાવેલ વિગતે રહેશે.

કુટુંબ પેન્શન મળવાપાત્ર તારીખ	કુટુંબ પેન્શન મળવાપાત્ર વ્યક્તિ	ઉંમર વર્ષ સુધી	આવક મર્યાદા રૂ.
(ક) તા. ૨૦.૦૧.૧૯૮૮ પહેલાં	અપરિણિત પુત્રી	૩૫	રૂ. ૨૫૫૦/-
(ખ) તા. ૨૦.૦૧.૧૯૮૮ પછી	અપરિણિત પુત્રી	૩૫	રૂ. ૨૫૫૦/-
(ગ) તા. ૩૧.૧૨.૨૦૨૫ સુધી	બધાં જ અપરિણિત સંતાનો	-	રૂ. ૨૫૫૦/-
(ઘ) તા. ૦૧.૦૧.૨૦૦૬ થી તા. ૩૦.૦૬.૨૦૦૬	વિધવા/વિધુર સિવાયના પેન્શનરો	-	રૂ. ૩૫૦૦/-
(ચ) તા. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી	વિધવા/વિધુર સિવાયના પેન્શનરો	-	રૂ. ૬૦૦૦/- વત્તા મોંઘવારી
(છ) તા. ૦૧.૦૭.૨૦૦૬ થી	માતા-પિતા	-	રૂ. ૩૫૦૦/-
(જ) તા. ૦૧.૦૧.૨૦૧૬ થી	માતા-પિતા	-	રૂ. ૬૦૦૦/- વત્તા
(ઝ) -	માનસિક/શારિરીક રીતે અશક્ત/અપંગ/વિકલાંગ સંતાન	-	મોંઘવારી આવક મર્યાદા લાગુ પડતી નથી.

કુટુંબ પેન્શન કયાં સુધી મળે ?

૧. અવસાન પામેલા કર્મચારીના વિધવા/વિધુરને કર્મચારીના અવસાન તારીખથી પુનઃલગ્ન કરે ત્યાં સુધી.

૨. નિસંતાન વિધવાને પુનઃલગ્ન કરે તો પણ અજીવન કુટુંબ પેન્શન મળવા પાત્ર છે. પરંતુ તેઓના પતિ કમાતાં ન હોવા જોઈએ.

૩. પુત્ર/પુત્રી(વિધવા કે છુટાછેડા લીધેલ પુત્રી સહીત)/તેણીના પુનઃલગ્ન સુધી અથવા કમાતી થાય, અથવા ૨૫ વર્ષની ઉંમરે પહોંચે ત્યાં સુધી આ ત્રણમાંથી જે વહેલું હોય ત્યાં સુધી કુટુંબ પેન્શન મળવા પાત્ર છે.(નાણાં વિ. ના તા. ૧૩-૦૪--૨૦૦૮ નો ઠરાવ.)

૪. સંતાનોની પત્રતા : તેઓની જન્મ તારીખના આધારે નક્કી કરવામાં આવશે. પહેલાં મોટા સંતાનને તેની પાત્રતા પુરી થયા બાદ નાના સંતાનને પેન્શન મળવા પાત્ર થશે.

૫. અવસાન પામેલ કર્મચારીનાં પાત્રતા ધરાવતા માતાપિતાને તેઓના અવસાન સુધી પેન્શન મળવા પાત્ર થશે.

૬. પુનઃલગ્ન પ્રમાણપત્ર : નાણાંકીય નિયમોના નિયમ ૨૬૨(૩)માં જણાવ્યા અનુસાર જન્મ તારીખના આધારે ૫૦ વર્ષ પુર્ણ કર્યા બાદ લગ્ન અથવા પુનઃલગ્ન ન કર્યા અંગેનું પ્રમાણપત્ર મહીલા પેન્શનરોએ આપવાનું રહેતું નથી.(નાણાં વિ. ના તા. ૦૨-૦૮-૨૦૦૮નો ઠરાવ)

૭. ઉંમર આધારિત વધારાનું પેન્શન :- ઉંમર આધારિત વધારાનું પેન્શન કુટુંબ પેન્શનરને પણ મળવા પાત્ર થાય છે. તા. ૦૧-૦૧-૨૦૦૬ પછી પેન્શનરને પુર્ણ થયેલ ઉંમરને આધારે નીચે મુજબ પેન્શન મળવા પાત્ર છે.

અ.નં.	પૂર્ણ થયેલ ઉંમર વર્ષ	મળવાપાત્ર વધારાનું પેન્શન
૧	૮૦ વર્ષ	મૂળ પેન્શનનાં ૨૦ %
૨	૮૫ વર્ષ	મૂળ પેન્શનનાં ૩૦ %
૩	૯૦ વર્ષ	મૂળ પેન્શનનાં ૪૦ %
૪	૯૫ વર્ષ	મૂળ પેન્શનનાં ૫૦ %
૫	૧૦૦ વર્ષ	મૂળ પેન્શનનાં ૧૦૦ %

તિજોરી કચેરીનાં રેકર્ડ પર કુટુંબ પેન્શનરની

જન્મતારીખનો આધાર ન હોય તો :-

૧. સક્ષમ અધિકારીનો ઉંમરનો દાખલો
૨. પાસપોર્ટ
૩. ડ્રાઇવીંગ લાયસન્સ
૪. શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર
૫. કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ પણ યોજના હેઠળ આપેલ ઓળખપત્ર જેમાં જન્મતારીખ દર્શાવેલ હોય. કોઈ પણ એક રજૂ કરી અરજી કરવાથી ઉંમર આધારિત વધારાનું પેન્શન મળી શકે છે. મળવા પાત્ર વધારાના પેન્શન પર મોંઘવારી ભથ્થું પણ મળવા પાત્ર છે.

૬. મળવાપાત્ર કુટુંબ પેન્શન પર આવક વેરાની કપાત થતી નથી.

૭. કુટુંબ પેન્શનમાંથી મૂળ પેન્શનરે લીધેલ કોમ્યુટેશન પેન્શનની કપાત થતી નથી.

૮. ઉંચા દરે/ઘટાડેલ દરે મળવાપાત્ર કુટુંબ પેન્શન.

ચાલુ નોકરી દરમ્યાન અવસાન પામેલ કર્મચારીના કુટુંબને મુળ પેન્શનરને મળવાપાત્ર છેલ્લા પગારના પચાસ ટકા (૫૦%) મુજબનું કુટુંબ પેન્શન ૧૦ વર્ષ સુધી મળવા પાત્ર થાય છે અને ત્યારબાદ છેલ્લા પગારના ૩૦%ના દરે કુટુંબ પેન્શન મળવા પાત્ર થાય છે.

જ્યારે નિવૃત્તિ બાદ અવસાન પામેલ પેન્શનરના કુટુંબને છેલ્લા પગારનાં ૫૦%ના દરથી કુટુંબ પેન્શન સાત વર્ષ આપવા પાત્ર થાય છે. જો પેન્શનર સાત વર્ષ પહેલાં અવસાન પામેલ હોત તો તેના કુટુંબને સાત વર્ષ પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી પેન્શનરને જે દરે પેન્શન મળવાપાત્ર હોય તે દરથી મળી શકે. ત્યારબાદ ઘટાડેલ દરે એટલે કે છેલ્લા પગારના ૩૦% મુજબ કુટુંબ પેન્શન મળવા પાત્ર થાય છે.

૯. પેન્શનરના માનસિક / શારિરીક અશક્ત / અપંગ/વિકલાંગ/મુકબાધિર સંતાનોને આજીવન કુટુંબ પેન્શન મળવા બાબત.

ઉપરોક્ત કિસ્સાઓમાં આજીવન કુટુંબ પેન્શન મેળવવા માટે નાણાં વિભાગના તા.૦૬-૧૦-૧૯૮૮, તા. ૨૧-૧૨-૨૦૧૮ અને આરોગ્ય વિભાગના તા. ૨૧-૧૦-૨૦૨૨ ના ઠરાવો અનુસાર નિયત થયેલ કાર્યવાહી પેન્શનર નિવૃત્ત થયેલ છેલ્લી કચેરીના વડા મારફતે તેઓના નામો ઉમેરવા માટે અરજી કરી પેન્શન કેસમાં નામો ઉમેરી પેન્શન મંજૂર કરનાર અધિકૃત એટલે કે જિ. સ. નિ. શ્રી, લોકલ ફંડ અને નિયામકશ્રી, પેન્શન અને પ્રોવિ. ફંડની કચેરીમાં મોકલી મંજૂર કરાવી પેન્શન ચુકવણા કચેરી/ટ્રેઝરીમાં પીપીઓમાં સમાવેશ કરવા જે તે જિલ્લાના તિજોરી અધિકારીને રજૂઆત કરવાની રહે છે.

૧૦. કાનની બહેરાશનું મશીન :-

તબીબી સારવારના નિયમ ૨૦૧૫ના નિયમ (૩.૩) અનુસાર પેન્શનરને અગાઉ એક કાનમાં રૂ. ૨૫૦૦૦/- અને બીજા કાનમાં રૂ. ૨૫૦૦૦/- મળી રૂ. ૫૦૦૦૦/-ની મર્યાદામાં જીવન પર્યંત એક વખત મશીનની સવલત મેળવવાનો ખર્ચ તિજોરી કચેરી મારફત મેળવી શકાય છે. આ સવલત મંડળોની રજૂઆતોને ધ્યાને લઈ નાણાં વિભાગનાં નિયામકશ્રી, હિસાબ અને તિજોરી કચેરી, ગાંધીનગરને ઉદ્દેશીને તા. ૦૩-૦૮-૨૦૨૨ના પત્ર નં. પસન/૧૦૨૦૨૨/ઉ.૮૪/પેન્શન સેલથી કરેલ સ્પષ્ટતા અનુસાર કુટુંબ પેન્શનરોને અને આશ્રિતોને જીવનપર્યંત એક વાર આ મશીન ખરીદીને લાભ લઈ શકે છે.

કર્મચારી/પેન્શનર સ્વાસ્થ્ય સુરક્ષા કેસલેસ રૂ. ૧૦.૦૦ લાખ યોજના - ૨૦૨૫

રાજ્ય સરકારની સદરજુ યોજના આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના તા.૧૫-૦૫-૨૦૨૫ તથા તા. ૨૮-૦૫-૨૦૨૫ની વિસ્તૃત જોગવાઈઓ ઉપરાંત નિયામકશ્રી હિસાબ અને તિજોરીઓ ગુજરાત રાજ્ય ગાંધીનગર દ્વારા તા. ૦૫-૦૬-૨૦૨૫ અને તા.૨૩-૦૬-૨૦૨૫ની સુચનાઓ અને સ્પષ્ટતાને નજર સમક્ષ રાખીને અમલ કરવાનો રહે છે.

અગત્યની જોગવાઈઓ નીચે મુજબ છે.

૧. યોજના હેઠળ દરેક પેનશનરે જે તે તિજોરી/પેન્શન ચુકવણાં કચેરીને નિયત નમૂનામાં અરજી કરી વિકલ્પે નિવૃત્તિ સમયની છેલ્લી કચેરીનાં વડા પાસેથી આધાર કાર્ડ, પી.પી.ઓની નકલ, આશ્રિતોની રૂ.૫૦૦/-થી ઓછી આવકનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરી તિજોરી અધિકારી/પેન્શન ચુકવણાં અધિકારી પાસેથી, પ્રમાણપત્ર મેળવી લેવાનું છે.

૨. પ્રમાણપત્ર મેળવ્યા પછી આરોગ્ય ખાતા દ્વારા નિયુક્ત એસ. એસ. એ. (સ્ટેટ હેલ્થ એજન્સી) દ્વારા જે સૂચનાઓ આપવામાં આવે તે મુજબ જે તે એજન્સી મારફત પ્રમાણપત્ર રજૂ કરી “જી” કાર્ડ મેળવી લેવાનું છે.

૩. ગુજરાત રાજ્ય તબીબી સારવાર નિયમ-૨૦૧૫ કે જે આરોગ્ય વિભાગના તા. ૨૪-૦૮-૨૦૧૫ થી બહાર પાડવામાં આવેલ છે તે નિયમોના નિયમ - ૨(૨)ની જોગવાઈ હેઠળ સમાવિષ્ટ થતાં કુટુંબના આશ્રિતોનો સારવાર ખર્ચ કેટલીક શરતોને આધીન રહી સમાવેશ થશે.

૪. “પી.એમ.જે.વાય” યોજના અંતર્ગત આ યોજનાનો વહીવટી સુધારણાના ભાગરૂપે અમલ થયેલ હોય, સરકારશ્રી દ્વારા માન્ય ખાનગી એમ્બેનલ્ડ અને સરકારી હોસ્પિટલમાં ઇન્કોર પેશન્ટ તરીકે લીધેલ સારવાર માટે કેશલેશ સુવિધા પ્રાપ્ત થશે.

૫. રૂ. ૧૦.૦૦ લાખ ઉપરાંતનાં ખર્ચનું પણ રીએમ્બર્સમેન્ટ કરાવી શકાશે, પરંતુ તે અંગે તબીબી સારવારના નિયમો-૨૦૧૫ નિયમ(૨૩.૨) અનુસાર સરકારે નિયત કરેલ સમિતિ મારફતે મુખ્યમંત્રી કક્ષાએથી મંજૂરી લેવાની રહે છે.

૬. પતિ, પત્ની બંને કર્મચારી કે પેન્શનર હોય તો એકબીજાના આશ્રિત તરીકે સમાવેશ થઈ “જી” કાર્ડ મળવા પાત્ર થશે અને કુટુંબ દીઠ રૂ ૧૦.૦૦ લાખની મર્યાદા નક્કી થયેલ હોવાથી આશ્રિતો સહી તને આ મર્યાદામાં સુવિધા પ્રાપ્ત થશે.

નોંધ :-

આ માત્ર માર્ગદર્શન છે. કાયદાકીય કાર્યવાહી માટે સરકારશ્રીના વખતો વખતના ઠરાવો/ પેન્શન અંગેનાં નિયમોની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેવાની રહેશે.